

Vad har gymnasie- reformen inneburit för elevena?

*1 000 sistaårs-
gymnasieelever
utvärderar
GY2011-reformen*

FÖRORD

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer har i en lång rad undersökningar utrett hur eleverna ser på den svenska gymnasieskolan, hur den fungerar, hur nöjda de är med sina utbildningar och vad de anser kan förbättras. Elevernas uppfattningar är viktiga att samla in och analysera i och med att det är de som upplever utbildningarna från insidan och som efter avslutad gymnasieutbildning kan bedöma dess relevans och nytta för dem själva.

Höstterminen 2011 började den första elevkullen gymnasieskolan som helt och hållet kommer att genomföra sin utbildning i enlighet med GY2011-reformen. När de nu lämnar gymnasieskolan uppkommer ett första tillfälle att utvärdera vad denna gymnasiereform har inneburit.

I den här undersökningen ställer vi därför frågor till 1000 sistaårselever som nu tar studenten om hur de har uppfattat sin utbildning, hur de bedömer att utbildningen har förberett dem inför kommande studier och arbetsliv samt hur de ser på vissa av de förändringar som skedde i samband med reformen. Genom det stora antal undersökningar vi genomfört tillsammans sedan tidigare kan vi också göra vissa jämförelser mellan hur dessa sistaårselever ser på sin utbildning i förhållande till sina föregångare.

Vi hoppas att resultaten av undersökningen kan leda till en fortsatt debatt om hur gymnasieskolan ska utvecklas vidare.

Bo Jansson
Förbundsordförande
Lärarnas Riksförbund

Mattias Hallberg
Ordförande
Sveriges Elevkårer

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	7
Centrala resultat	8
Analys och förslag	9
GYMNASIEELEVERNA UTVÄRDERAR GY2011	13
Om betydelsen av allmän högskolebehörighet	14
Om kursplaner och betyg	17
Det samlade omdömet om gymnasieutbildningen	20
REFERENSER	25
BILAGA 1: ENKÄT	27
BILAGA 2: METODBESKRIVNING	33

SAMMAN- FATTNING & SLUTSATSER

Denna undersökning är gjord bland ett riksrepresentativt urval om 1000 gymnasieelever som tog studenten denna vårtermin (2014). Studenterna i denna kull är särskilt intressanta i och med att de är de första studenterna som lämnar gymnasieskolan efter gymnasireformen GY2011. I denna undersökning har de fått svara på frågor om hur de ser på sin utbildning, om de är nöjda med densamma och hur de bedömer många av de förändringar som har skett i och med reformen. Dessa ungdomars svar jämförs också mot tidigare undersökningar gjorda bland sistaårselever som gick i gymnasieskolan innan GY2011. På så sätt utgör denna rapport en första utvärdering av GY2011-reformen.

CENTRALA RESULTAT

UNDERSÖKNINGEN VISAR:

- **Att andelen elever som anser att gymnasieutbildningen i mycket stor utsträckning förberett dem för kommande studier och arbetsliv har ökat något.** Samtidigt har tidigare skillnader där elever vid studieförberedande program varit nöjda i större utsträckning försvunnit. Nu uppmäts inga sådana skillnader mellan olika programkategorier. Två tredjedelar av eleverna uppger att de hade valt samma program igen om de hade fått välja om.
- **Att eleverna i stor utsträckning uppskattar många av de förändringar som genomfördes i samband med GY2011.** Till exempel uppger nio av tio elever att tillförandet av centralt innehåll till kursplanerna var bra och två av tre elever anser att den utökade betygsskalan är bra. Det syns däremot inga större förändringar över tid i hur tydligt eleverna upplever att kunskapskraven beskriver vad som krävs för olika betyg.
- **Att 6 procent av eleverna valde bort yrkesprogrammen till förmån för ett högskoleförberedande program på grund av att yrkesprogrammen inte ledde till allmän högskolebehörighet.** Ytterligare 8 procent uppger att de övervägde att välja ett yrkesprogram men valde bort det av andra skäl.
- **Att hälften av eleverna som gått ett yrkesprogram uppger att de också gjort sådana kursval så att de nått allmän högskolebehörighet.** Det är en större andel tjejer än killar som gjort sådana kursval. Av de som inte gjort sådana val uppger åtta av tio elever att det inte var intressant för dem.
- **Att drygt hälften av eleverna anser att nuvarande ordning är bra där elever på yrkesprogram kan välja om de vill läsa in allmän högskolebehörighet eller ej.** En knapp tredjedel av eleverna anser att alla nationella program ska leda till allmän högskolebehörighet.
- **Att hälften av eleverna uppger att de under det senaste året någon gång upplevt att de blivit felaktigt betygsatta.** Andelen elever som anser att de någon gång fått ett för lågt betyg har ökat något. Samtidigt har andelen elever som anser att de någon gång fått ett för högt betyg minskat i motsvarande grad. Mer än nio av tio elever är positiva till förslaget att få ompröva betyg.
- **Att en stor majoritet av eleverna är nöjda med i vilken utsträckning de har kunnat påverka innehållet i sitt program via det individuella valet och liknande.** En fjärdedel av eleverna anser dock att de kunnat påverka i för liten utsträckning. Elever som gått högskoleförberedande program tycker att möjligheterna varit för små i större utsträckning än elever som gått yrkesprogram.

ANALYS OCH FÖRSLAG

En av de största politiska frågorna inför och efter GY2011-reformen har handlat om huruvida alla nationella program ska leda till allmän högskolebehörighet eller ej. Efter reformen gjordes vissa justeringar av regelverket för att underlätta för elever på yrkesprogram att läsa in kurser i de gymnasiegemensamma ämnena för att kunna nå allmän behörighet. Debatten har dock fortsatt, bland annat i samband med att andelen förstahandssökande till yrkesprogrammen minskat i jämförelse med 2010 års nivå, något många menat beror på förändringarna gällande den allmänna högskolebehörigheten.

Denna undersökning visar att för den första kullen som påbörjade sina gymnasieutbildningar efter reformen så hade frågan om den allmänna högskolebehörigheten en viss betydelse för deras programval. I undersökningen uppger 6 procent av eleverna att de valde ett högskoleförberedande program till förmån för ett yrkesprogram, just av detta skäl. Det skulle motsvara ungefär hälften av det totala tappet i förstahandssökande för yrkesprogrammen sedan 2010, allt annat lika.

Båda sidor i denna debatt har haft sina poänger. Gymnasiereformen från tidigt 1990-tal – då alla program gjordes treåriga för att leda till allmän högskolebehörighet – innebar en ambitionshöjning för gymnasieskolan. Alla elever skulle genom reformen få större möjligheter att gå vidare till arbetsliv eller vidare studier. Det finns dock en rad undersökningar som indikerar att denna ambitionshöjning inte

möttes av motsvarande insatser för att få alla elever att nå de nya målen. I synnerhet drabbades elever med låga betyg från grundskolan samt elever från arbetarhem vars avhoppsfrekvenser ökade efter reformerna.¹ Detta är mycket allvarligt då ofullbordade gymnasieutbildningar är ett av de vanligaste skälen till långvarig ungdomsarbetslöshet.

För Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer är det viktigt att gymnasieskolan dels möjliggör för elever att nå de mål som de har för sin gymnasieutbildning, dels att utbildningssystemet inte innehåller några återvändsgränder. Ur det perspektivet är det glädjande att denna undersökning visar på en liten ökning av andelen elever som uppger att deras program möjliggjort för dem att nå sina mål för sin gymnasieutbildning, i jämförelse med de som tog studenten 2008. Det syns också tydligt i undersökningen att en stor andel av eleverna som gått ett yrkesprogram valt att läsa in kurser för allmän högskolebehörighet.

Något som denna undersökning inte kunnat mäta är i vilken utsträckning GY2011-reformen påverkar andelen elever som fullföljer sin gymnasieutbildning. Det kommer den officiella statistiken tids nog att visa. Lärarnas Riksförbunds och Sveriges Elevkårers bedömning är dock att en strukturreform av det slag som GY2011 var inte kommer att lösa problemen med de stora avhopp som genom ett alexanderhugg. De insatser som skulle ha störst betydelse för att lösa dessa problem är satsningar på extra stöd i utbildningen för de

¹ Björklund et al. (2010); Hall (2009)

elever som har sådana behov. För att uppnå detta krävs en ny resursfördelningsmodell för gymnasieskolan som i mycket större utsträckning styr resurserna efter elevernas behov och förutsättningar.

En intention med gymnasiereformen var också att skapa en större tydlighet i styrdokumentet för gymnasieskolan samt i betygssystemet. Denna undersökning visar att det ännu inte skett några stora förändringar avseende hur tydliga eleverna uppfattar att kunskapskraven är och fortsatt uppger ungefär hälften av eleverna att de någon gång anser sig ha fått ett felaktigt betyg. Attitydundersökningar från Skolverket visar också att andelen elever som anser att de flesta eller alla lärare sätter rättvisa betyg sjönk från 80 till 72 % mellan åren 2009 och 2012. Detta är allvarligt i och med att det är en viktig rättssäkerhetsfråga för eleverna. En tidigare undersökning från Lärarnas Riksförbund visar att lärarna sammantaget bedömer att de förändrade kunskapskraven kommer att få viss positiv påverkan på hur rättvisande bedömningarna av elevernas kunskaper är, men också att de lärare

som fått otillräcklig fortbildning i systemet känner sig mer osäkra inför bedömningen och betygssättningen. Att osäkerhet uppkommer när ett nytt system lanseras är inte konstigt. Även eleverna är ovana vid detta system i och med att de haft det föregående systemet under sin grundskoletid. Det syns också skillnader i hur dessa elever upplever att de bedömts i jämförelse med tidigare elevkullar. När nu de statliga implementeringsinsatserna avtar är det av största vikt att huvudmännen tar vid och ger lärarna tid och förutsättningar för att kunna fortsätta arbetet med att sätta mer rättvisa och likvärdiga betyg.

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND OCH SVERIGES ELEVKÅRER FÖRESLÅR:

- Att Skolinspektionen måste granska att alla gymnasieskolor möjliggör för samtliga elever på yrkesprogrammen att läsa in allmän högskolebehörighet. Detta gäller såväl att gymnasieskolorna tillförser att kurserna finns och är valbara, att det kan ske på rimliga tider i elevernas scheman samt att eleverna

kan få det pedagogiska stöd de behöver för att nå målen för dessa kurser.

- Att krafttag görs för att förbättra studie- och yrkesvägledningen både i grundskolan och gymnasieskolan. Studie- och yrkesvägledningen i grundskolan håller en ojämn nivå i landet och det krävs statliga insatser för att den ska bli likvärdig över landet. Bland annat behövs en minsta garanterad tid för studie- och yrkesvägledning per elev. Studie- och yrkesvägledningen i grundskolan måste också vara kompensatorisk samt motverka stereotypa programval till gymnasiet. Studie- och yrkesvägledningen i gymnasieskolan måste också i hög grad vara proaktiv och stötta eleverna i deras olika kursval, i synnerhet gällande kurser som behövs för allmän högskolebehörighet.
- Att staten tar ett större ansvar för resursfördelningen till gymnasieskolan för att uppnå en bättre styrning av resurserna efter elevernas behov och förutsättningar. Det lig-

ger i hela nationens intresse att alla elever i gymnasieskolan får reella förutsättningar att nå målen för utbildningen och vi kan därför inte slå oss till ro med den stora spridning som råder i landet avseende både hur resurserna fördelas och vilka mål som nås.

- Att frågan om rätt till omprövning av betyg i grund- och gymnasieskolan utreds ytterligare. Ett betygsbeslut är ett myndighetsbeslut och de allra flesta myndighetsbeslut är möjliga att överklaga. Därför borde det rent principiellt finnas en möjlighet att ompröva betyg i grund- och i gymnasieskolan. Att utforma ett acceptabelt system för hur detta skulle kunna se ut har dock visat sig vara svårare. De förslag som lämnades i den tidigare statliga utredningen (SOU 2010:96) omgärdades av många problem, bland annat en kraftig ökning av dokumentationskrav på lärarna. Ett system som kombinerar omprövning och särskild prövning borde därför utredas.

GYMNASIEELEVERNA UTVÄRDERAR GY2011

Denna vårtermin gick den första elevkullen ut som gått hela sin gymnasieutbildning i den reformerade gymnasieskolan. De är därmed den första kullen som helt och hållet gått de nya programmen, läst efter de nya ämnesplanerna, bedömts mot de nya kunskapskraven och fått betyg enligt den nya betygsskalan. I denna undersökning ställer vi därför frågor till ett riksrepresentativt urval om 1000 gymnasieelever om hur de ser på sin utbildning och hur de ser på vissa av de frågor som förekommit i debatten, till exempel den stora frågan om vilka program som ska leda till allmän högskolebehörighet.

Detta är den sjätte undersökningen som Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer genomför tillsammans. Gemensamt för samtliga undersökningar är att de på olika sätt handlat om elevernas syn på gymnasieskolan. Den första genomfördes år 2009 och därefter har en undersökning per år genomförts.

I synnerhet två av dessa undersökningar erbjuder stora möjligheter att utvärdera om det finns skillnader i hur de som nu lämnar gymnasieskolan ser på sin gymnasieutbildning i förhållande till deras föregångare, i och med att urval och metod är identiska mellan samtliga dessa tre undersökningar. För att möjliggöra jämförelser har därför vissa frågor i denna undersökning ställts på exakt samma sätt som i de tidigare undersökningarna.

Denna undersökning kan därför betraktas som en första utvärdering av GY2011-reformen.

OM BETYDELSEN AV ALLMÄN HÖGSKOLEBEHÖRIGHET

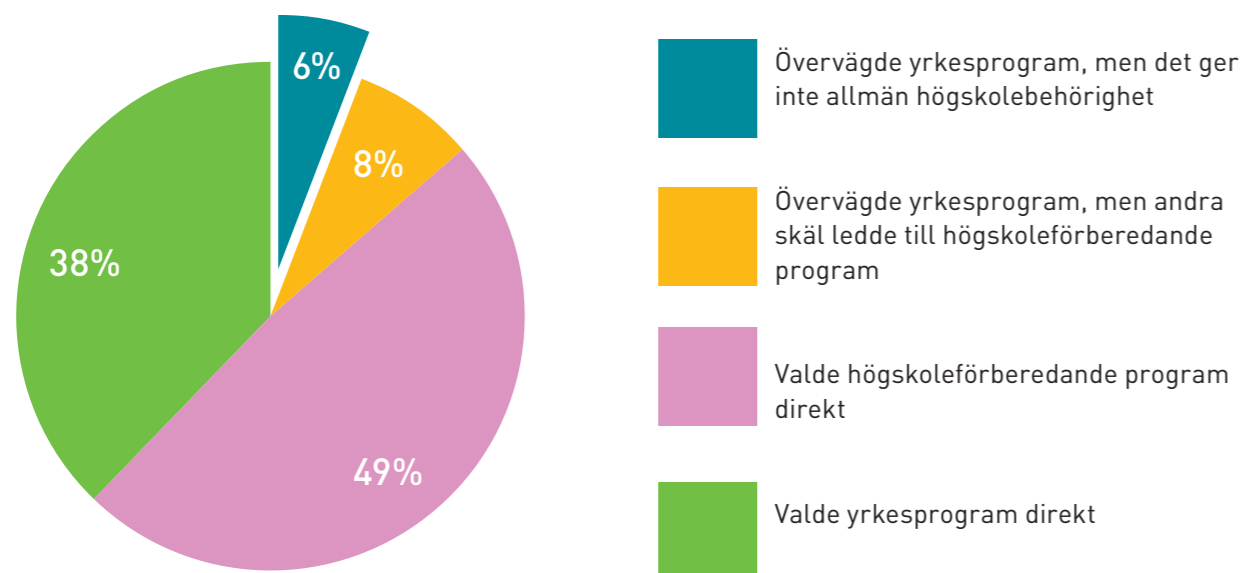
I vår gemensamma undersökning från 2011 frågade vi 1000 elever som då gick sista året i gymnasieskolan (födda 1992) vad som hade varit mest avgörande för dem när de skulle välja gymnasieprogram. Undersökningen visade att eleverna främst utgick från sitt eget intresse, förmåga eller talang (45 %), att öka möjligheterna att komma in på högskola eller universitet (25 %) eller att öka sina möjligheter att få jobb efter gymnasiet (21 %).²

I denna undersökning har vi ställt fler frågor gällande valet av gymnasieprogram för att försöka fastställa betydelsen av förändringarna kring den allmänna högskolebehörigheten. Innan GY2011-reformen innehöll nämligen samtliga nationella program tillräckligt många poäng i kärnämnen för att leda till allmän högskolebehörighet. Som ett led i att vilja förstärka anställningsbarheten för de elever som gått yrkesprogram innebar GY2011-reformen att utrymmet för yrkeskunskaper i yrkesutbild-

ningarna ökade på bekostnad av kärnämnen. Efter starten hösten 2011 genomfördes relativt omgående förändringar för att förstärka dessa elevers möjligheter att inom ramen för sitt program göra sådana val att man ändå nådde allmän högskolebehörighet.

I denna undersökning har vi därför först frågat de som valde högskoleförberedande program om de övervägde att välja ett yrkesprogram. Lite drygt var femte elev (22 %) som valde ett högskoleförberedande gymnasieprogram uppger att de övervägde att välja ett yrkesprogram. Av dessa anger 42 procent att de sedan valde ett högskoleförberedande program just för att yrkesprogrammen per automatik inte ger allmän högskolebehörighet. Detta innebär – beräknat för hela elevkullen – att 6 procent av eleverna aktivt valde bort ett yrkesprogram med anledning av att det inte gav allmän högskolebehörighet per automatik:

VILKEN BETYDELSE HADE ALLMÄN HÖGSKOLEBEHÖRIGHET FÖR PROGRAMVALET?

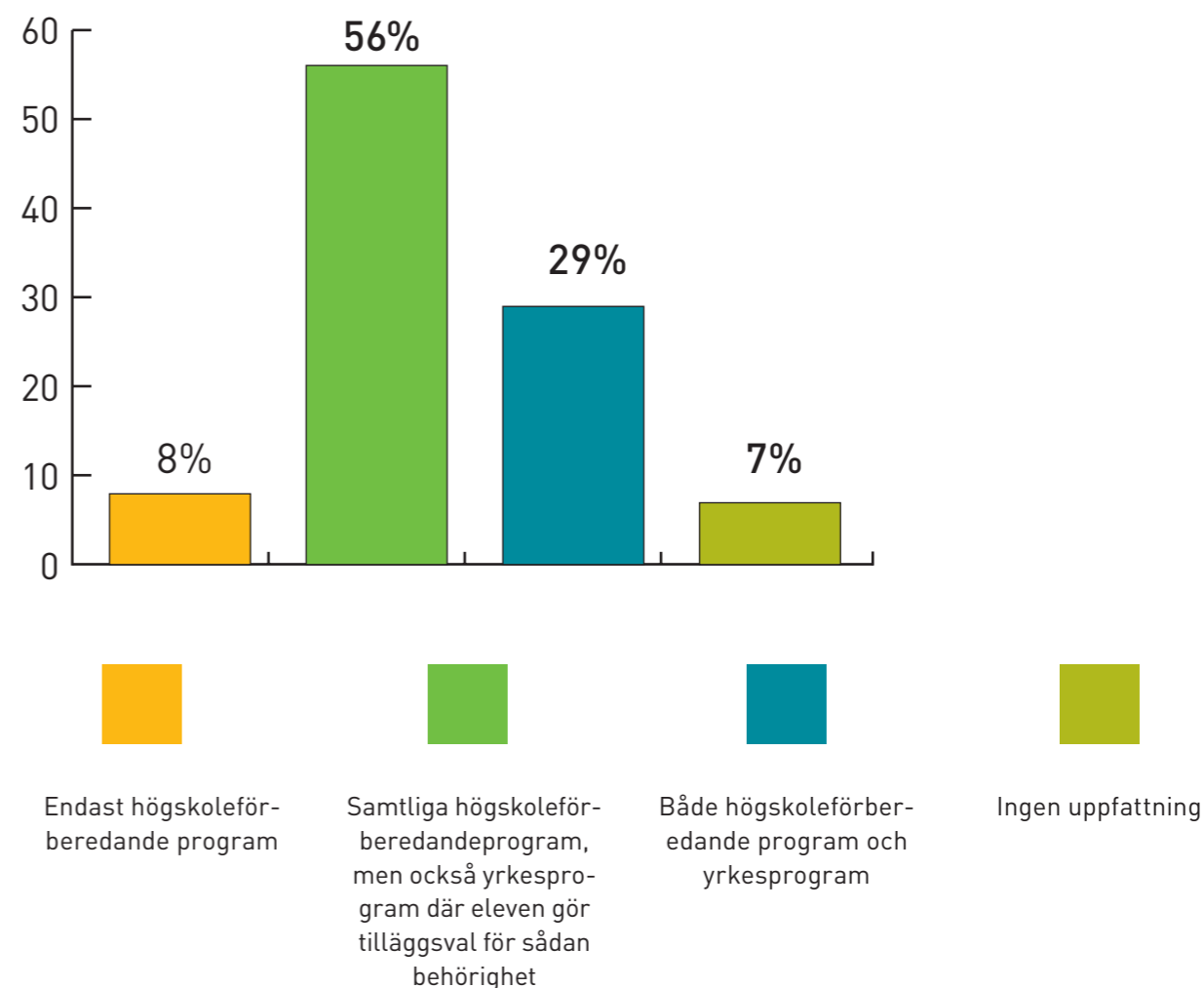

Det är såklart också viktigt att undersöka betydelsen av behörigheten bland de som valde ett yrkesprogram. Detta har vi gjort genom att fråga dessa elever om de gjorde sådana kursval under sin utbildning så att de nådde allmän högskolebehörighet. Hälften av eleverna (52 %) uppger att de har gjort sådana kursval. Det är en större andel tjejer (66 %) än killar (42 %) som gjorde sådana kursval. Av de som inte gjort dessa kursval anger 80 % att det inte var

intressant för dem att göra det. Det finns dock en liten grupp i undersökning som uppger att det beror på att skolan antingen inte erbjöd sådana kurser (4 %) eller att skolan erbjöd kurserna men att det blev besvärligt att få ihop det i schemat (4 %), detta trots att alla skolor måste erbjuda sådana kurser.

I undersökningen har vi också frågat eleverna vilka program de anser ska leda till allmän högskolebehörighet per automatik:

VILKA GYMNASIEPROGRAM SKA LEDA TILL ALLMÄN HÖGSKOLEBEHÖRIGHET?

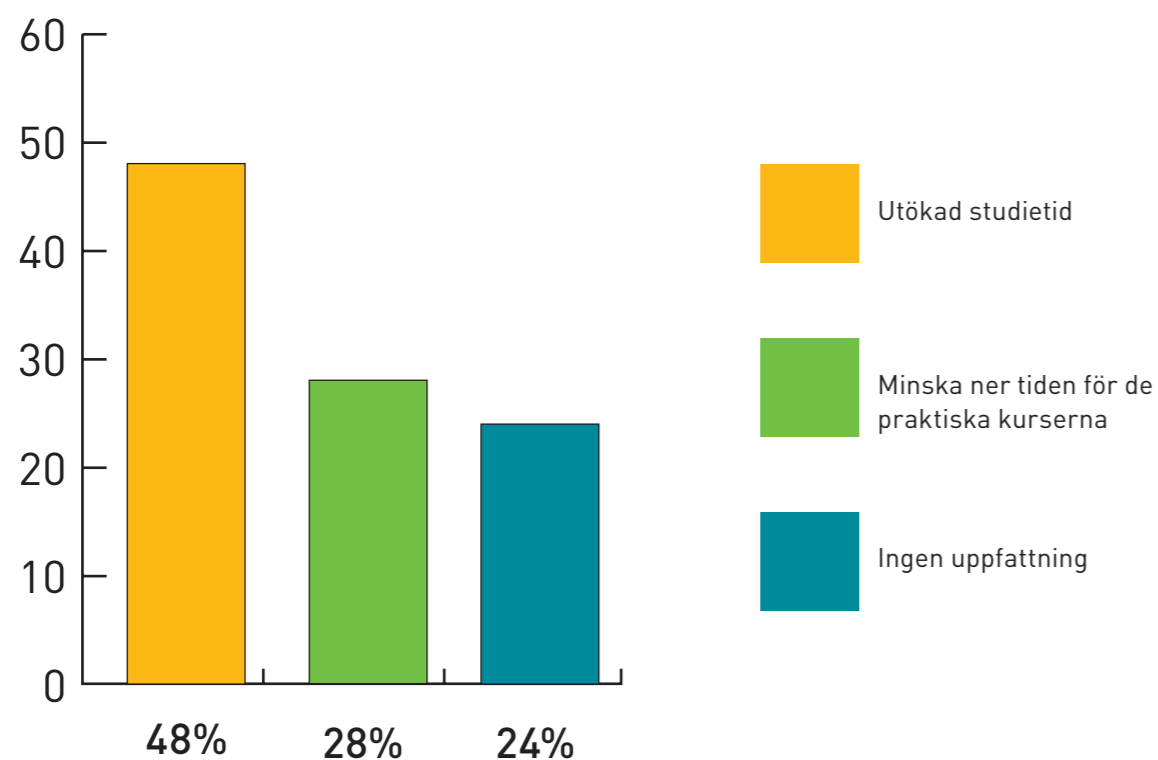
En majoritet av eleverna anser att nuvarande modell är bra där yrkesprogrammen ska kunna leda till allmän högskolebehörighet när eleven gör sådana tilläggsval. Stödet för att båda programkategorierna ska leda till behörighet är starkare bland tjejerna (35 %) än bland killarna (25 %). Tjejernas syn på detta är korrelerad med att de också i större utsträckning valt att läsa till kurser på yrkesprogrammen för att få allmän högskolebehörighet. Tjejer som läst yrkesprogram är den grupp som i störst ut-

sträckning (47 %) anser att båda programkategorierna ska leda till behörighet.

Om en förändring av yrkesprogrammen ska genomföras tycks två huvudsakliga alternativ finnas. Antingen utökar man yrkesprogrammets poängomfång eller så återgår man till att minska ned yrkeskursernas poängmässiga utrymme i programmen till förmån för de gymnasiegemensamma ämnena. De elever som anser att båda programkategorierna ska leda till behörighet har fått svara på en fråga om detta:

HUR SKA ALLMÄN HÖGSKOLEBEHÖRIGHET SKAPAS FÖR SAMTLIGA YRKESPROGRAM?

Bas: De som anser att även yrkesprogrammen ska ge allmän högskolebehörighet

Det finns inga skillnader mellan hur olika elever svarar.

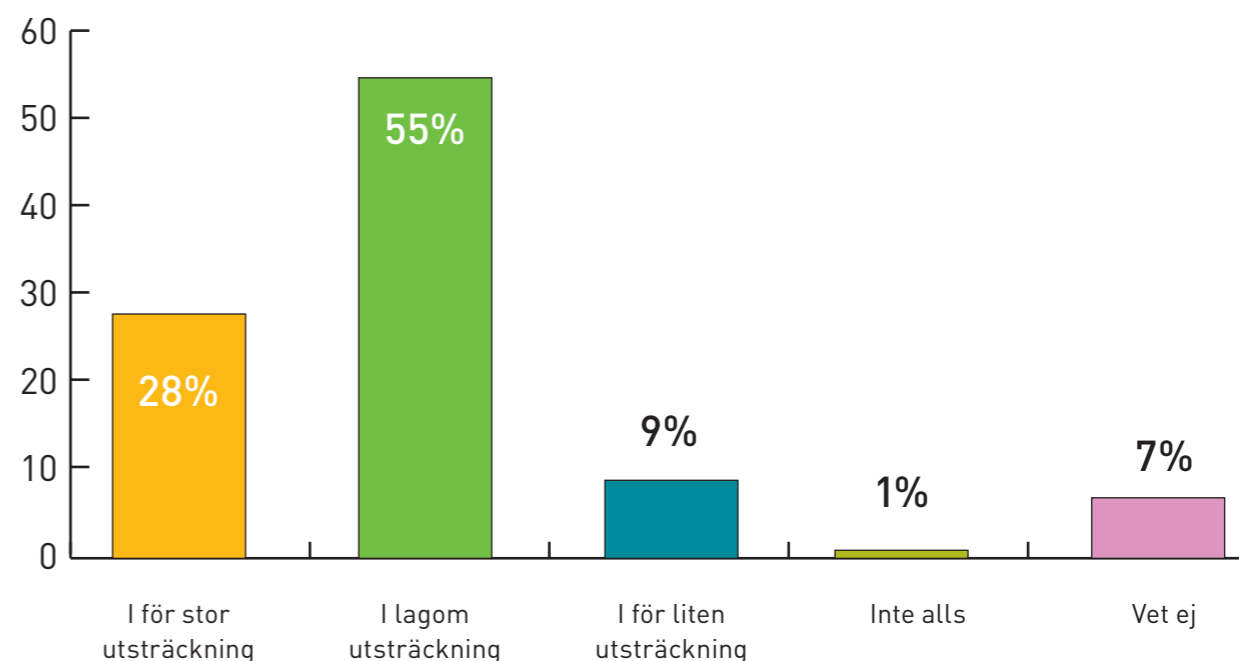
OM KURSPLANER OCH BETYG

En stor förändring i samband med GY2011-reformen var att kursplanerna för gymnasieskolan förändrades samt att det gjordes förändringar i betygssystemet. De tidigare kurserna organiserades i samband med GY2011-reformen i ämnesplaner, där det nu inom varje ämne finns ett antal kurser. Varje kurs har dessutom fått ett angett "centralt innehåll" vilket är en lista på ämnesinnehåll som ska avhandlas under kursen. Därtill har varje kurs fått nya kunskapskrav

som eleverna betygsätts utifrån.

I undersökningen har vi ställt en rad frågor om dessa förändringar. Eleverna är i mycket stor utsträckning positivt inställda till det centrala innehållet i kursplanerna, 91 procent uppger att det är bra att det finns för varje kurs. Eleverna uppger också att undervisningen anknutits till det centrala innehållet:

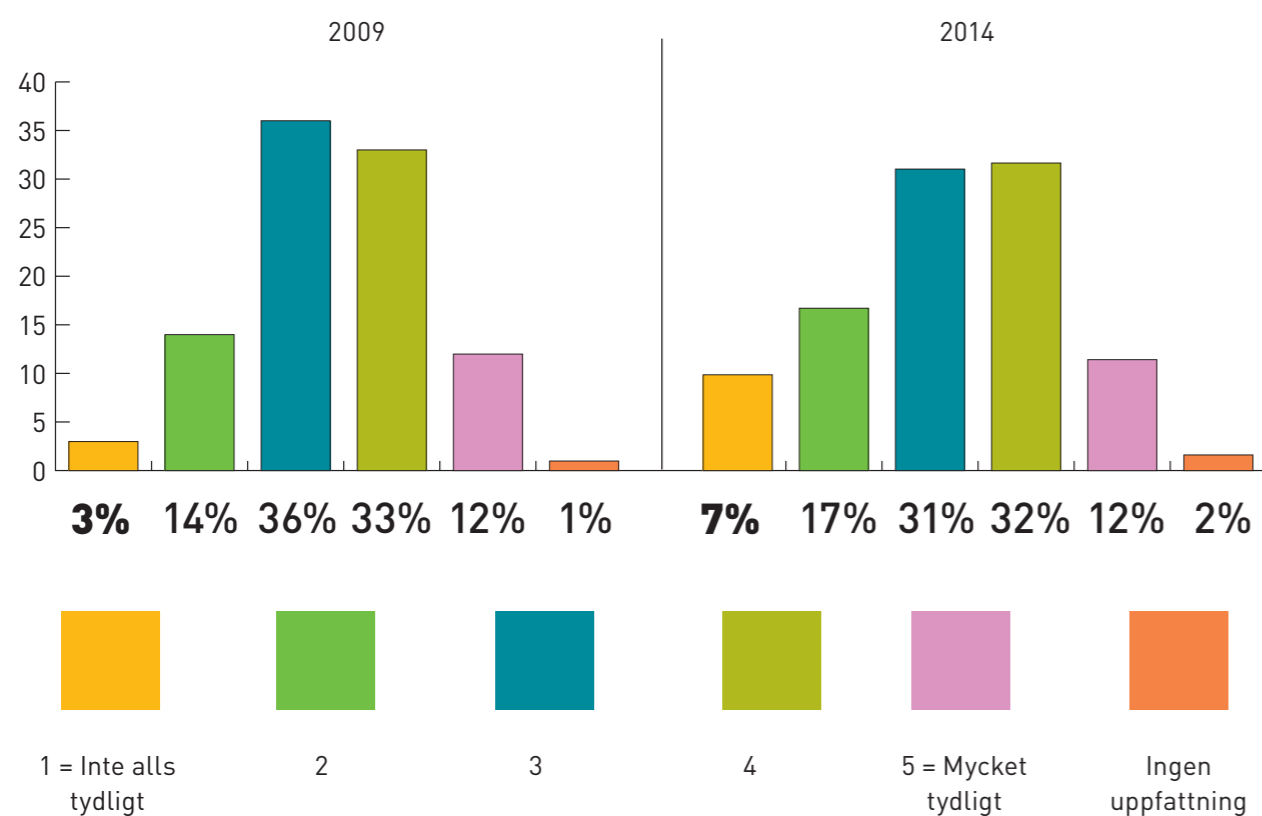
I VILKEN UTSTRÄCKNING HAR UNDERVISNINGEN ANKNUTITS TILL DET CENTRALA INNEHÅLLET I KURSPLANERNA?

I en tidigare undersökning från 2009 (gjord bland elever födda 1991) ställde vi frågor om huruvida eleverna uppfattade att kursplanernas mål och betygskriterier var tydliga. Ett syfte med förändringarna av bland annat kunskapskraven var att de skulle bli tydligare. Kanske främst för de betygssättande lärarna, men

också för eleverna så att de vet vad som krävs för olika betyg. I denna undersökning har vi ställt samma frågor till de som nu lämnar gymnasieskolan. Resultatet visar att mycket lite har förändrats i hur eleverna uppfattar kunskapskravens tydlighet:

HUR TYDLIGT BESKRIVER KUNSKAPSKRAVEN VAD SOM KRÄVS FÖR OLIKA BETYG?

Den enda säkerställda skillnaden återfinns bland de som uppger att kunskapskraven inte alls beskriver vad som krävs på ett tydligt sätt, där det har skett en liten ökning från 3 till 7 procent.

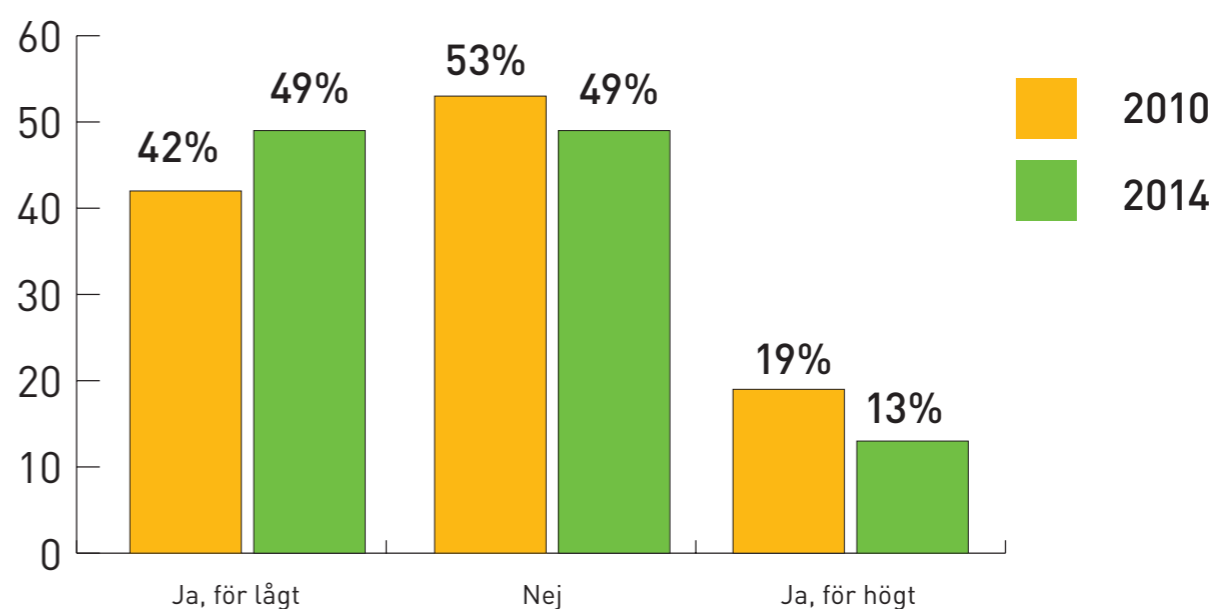
Det finns vissa skillnader när olika undergrupper bland GY2011-eleverna studeras. Elever på högskoleförberedande program tycker i något större utsträckning än elever på

yrkesprogram att kunskapskraven är otydliga. Detsamma gäller när tjejer jämförs med killar och när de med höga betyg från grundskolan jämförs med de med lägre betyg. Dessa mönster syns inte av en slump, utan de är starkt korrelerade med varandra. Till exempel genom att flickor i snitt har högre betyg från grundskolan än pojkar.

I våra tidigare undersökningar har vi frågat eleverna om de någon gång under det senaste året upplevt att de blivit felaktigt betygsatta och vi har ställt samma fråga även i denna undersökning. Resultaten visar att fortsatt hälften av eleverna uppger att de någon gång fått

ett felaktigt betyg. En liten men säkerställd förändring syns gällande om eleverna anser att de blivit för generöst eller för strängt betygsatta, där de tidigare har minskat något och de senare ökat i motsvarande grad:

HAR DU UNDER DET SENASTE ÅRET FÅTT ETT FELAKTIGT BETYG?

Det som är intressant med denna förändring är att den främst är driven av bland annat tjejerna. I undersökningen år 2010 fanns inga signifikanta skillnader mellan tjejer och killar. Det finns det däremot i undersökningen med GY2011-eleverna där tjejerna i större utsträckning (56 %) än killarna (41 %) anser att de någon gång fått ett för lågt betyg. I undersökningen 2010 fanns en signifikant skillnad mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram, men denna skillnad har ökat markant bland GY2011-eleverna.

Dessa förändringar speglas också i hur eleverna ser på frågan om rätten att ompröva

betyg. Redan i undersökningen 2010 tyckte 90 procent av eleverna att det är ett bra förslag. Andelen har i denna undersökning ökat till 95 procent.

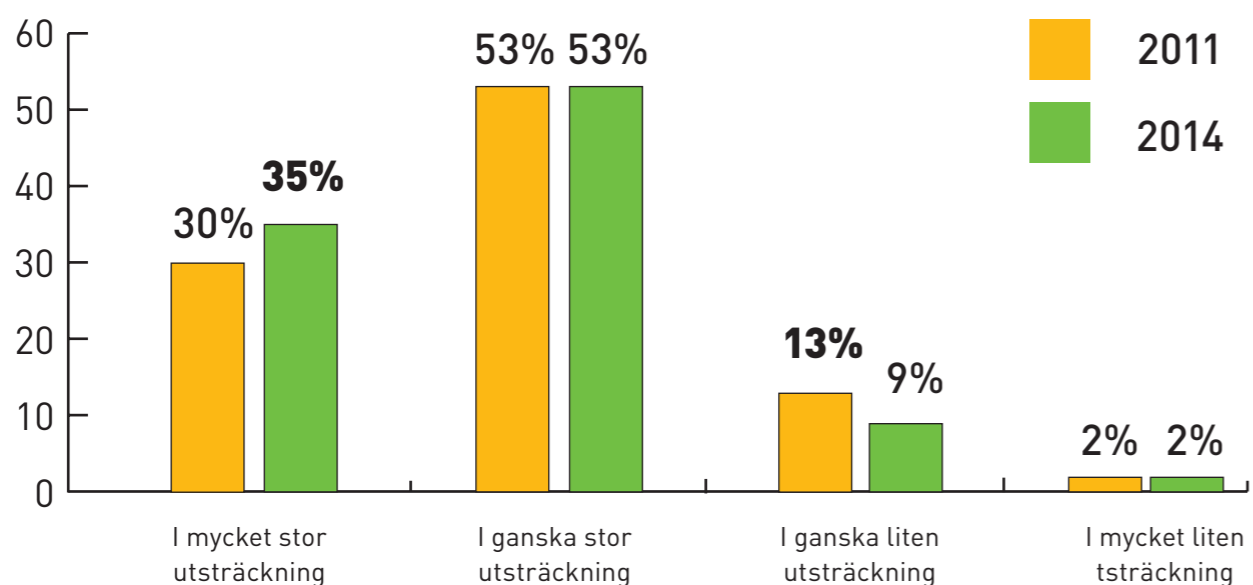
Vi har också frågat eleverna om det är bra att den nya betygsskalan innehåller fler steg än den föregående (som de hade när de gick i grundskolan). Två av tre elever anser att det är bra att den har utökats, vilket ligger i linje med vår tidigare undersökning från 2010. Det är något större andel killar (73 %) än tjejer (61 %) som tycker att det är bra att skalan utökats.

DET SAMLADE OMDÖMET OM GYMNASIEUTBILDNINGEN

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer har i två tidigare undersökningar frågat de som lämnat gymnasieskolan hur de bedömer sin gymnasieutbildning ur olika aspekter. I under-

sökningen från 2011 frågade vi precis som i föreliggande undersökning 1000 sistaårselever hur de ser på sin gymnasieutbildning i förhållande till kommande studier och i yrkesliv:

HAR GYMNASIEUTBILDNINGEN FÖRBERETT FÖR STUDIER OCH ARBETSLIV?

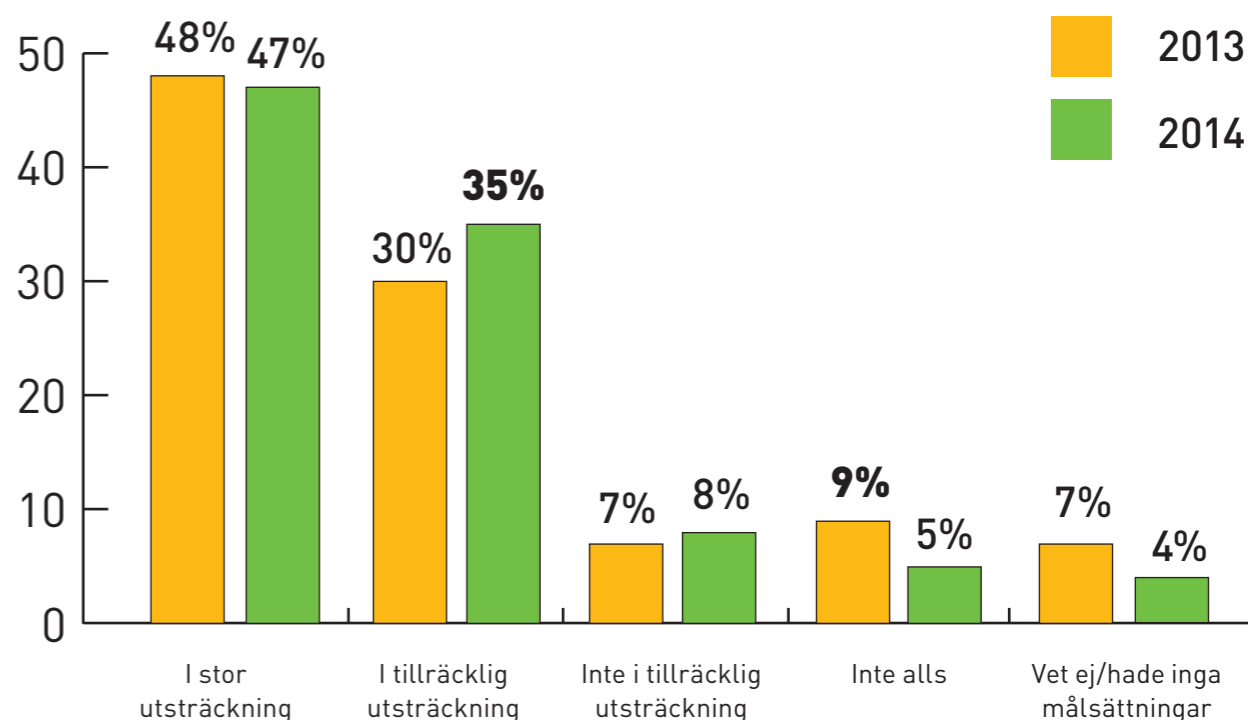
Som diagrammet visar finns en liten uppmätt skillnad gällande andelen som svarar ”i mycket stor utsträckning” visavi ”i ganska liten utsträckning”. I båda undersökningarna har eleverna på yrkesprogram varit något mer kritiska

än de på högskoleförberedande program. Förändringen bland GY2011-eleverna har varit likartad för båda programkategorierna.

I vår gemensamma undersökning från år 2013 vände vi oss till de som då var fyllda 24 år (födda 1989) och som hade lämnat gymnasieskolan fem år tidigare. I den undersökningen frågade vi i vilken utsträckning man

ansåg att gymnasieprogrammet hade möjliggjort att man kunde nå de målsättningar man hade för sin gymnasieutbildning. I denna undersökning har vi ställt samma fråga igen och jämfört resultaten:

MÖJLIGGORDE PROGRAMMET DIG ATT UPPNÅ DINA MÅLSÄTTNINGAR MED UTBILDNINGEN?

Det är viktigt att påpeka att dessa respondentgrupper inte är helt jämförbara som i de tidigare fallen. De som har lämnat gymnasieskolan sedan en tid tillbaka har sannolikt haft fler tillfällen att ompröva påståendet att deras gymnasieprogram möjliggjorde för dem att nå sina målsättningar för utbildningen än de som just ska lämna den. Detta till trots är resultaten mycket likartade. De säkerställda skillnader som finns (fetmarkerade) följer samma mönster som i det föregående diagrammet; GY2011-eleverna är aningen mer nöjda än de som tog

studenten 2008.

En intressant skillnad mellan undersökningarna är att bland de som tog studenten år 2008 fanns det signifikanta skillnader mellan olika grupper. Till exempel var tjejer mer nöjda med sin utbildning i förhållande till sina målsättningar än killar och likaså elever som gått studieförberedande program än yrkesförberedande. Inga sådana skillnader finns i undersökningen bland GY2011-eleverna.

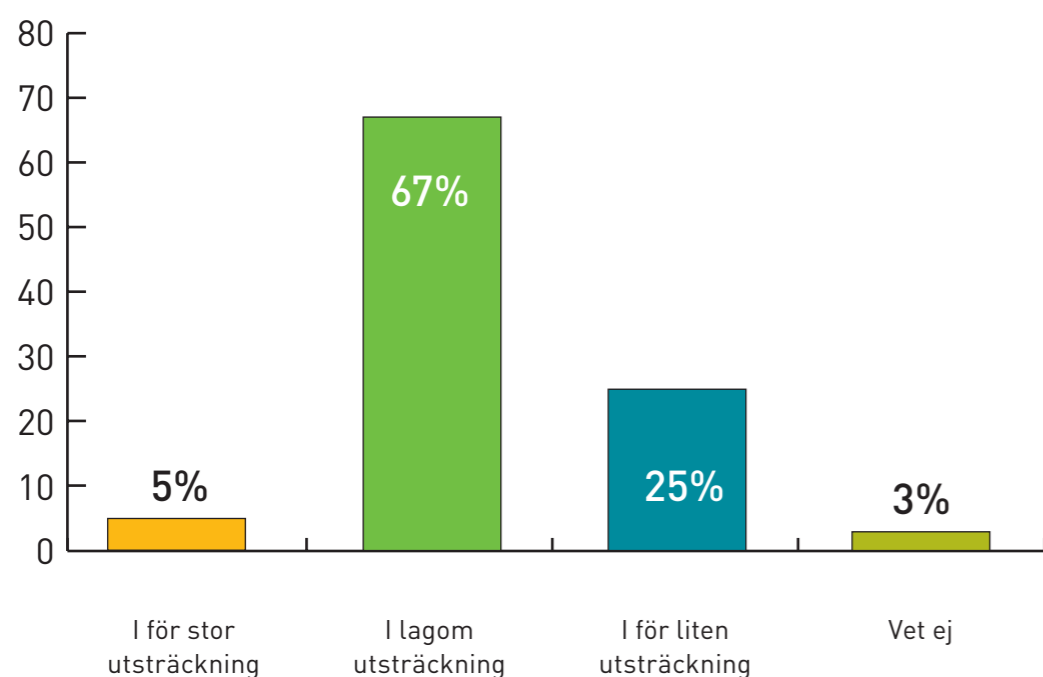
En stor förändring som skedde i samband med GY2011-reformen var att möjligheterna

för både elever och huvudmän att göra avsteg från de nationella programmens struktur minskades. De tidigare lokala varianterna av olika program har förvunnit och ersatts med nationella inriktningar för samtliga program. Därtill har elevernas möjligheter att skapa egna så kallade specialutformade program minskat samt att utrymmet för individuellt val minskat något. Skälet för förändringen var främst att öka tydligheten för både elever, ar-

betsgivare och universiteten vad olika program innehåller och kan förväntas leda till.

Elevernas möjligheter att påverka sitt programs innehåll ligger idag i valet av så kallad programfördjupning, inriktning och individuellt val. I undersökningen frågade vi eleverna hur de ser på sina möjligheter att påverka programmets innehåll via dessa tre delar av programmen:

I VILKEN UTSTRÄCKNING HAR DU KUNNAT PÅVERKA VILKA KURSER SOM SKA INGÅ I DITT PROGRAM?

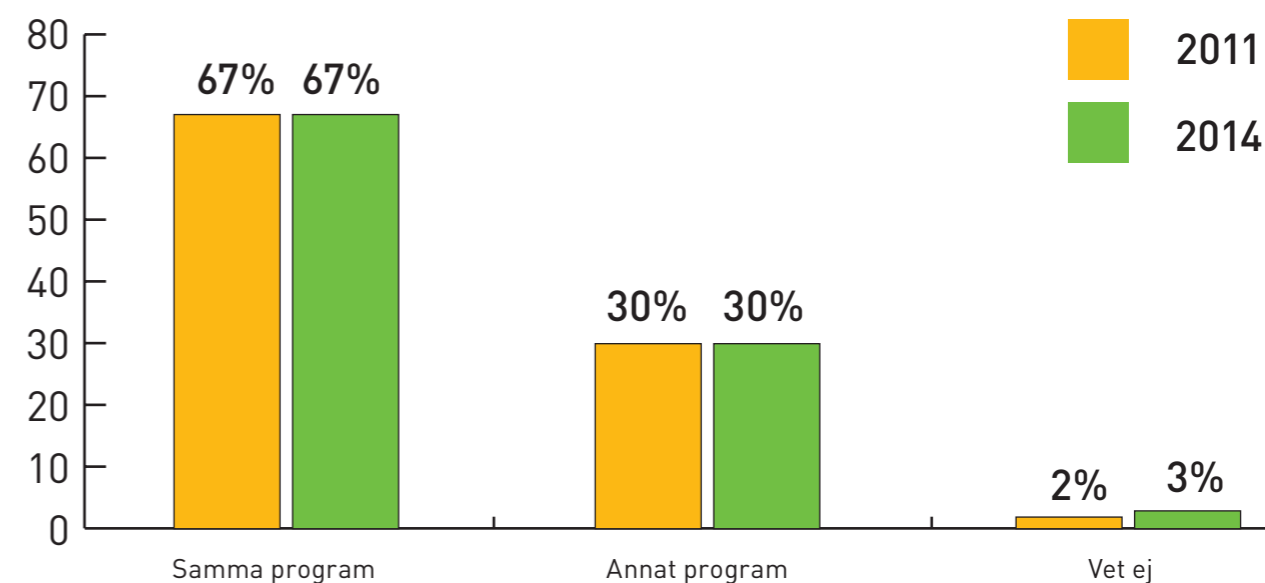

Som diagrammet visar är majoriteten av eleverna nöjda med den utsträckning de har kunnat påverka programmets innehåll. En fjärdedel av eleverna uppger dock att de kunnat påverka detta i för liten utsträckning. Elever som läst högskoleförberedande program svarar i något större utsträckning (30 %) att de skulle vilja ha påverkat innehållet mer än elever som

läst yrkesprogram (17 %).

Likt tidigare undersökningar så har vi även i denna frågat eleverna om de skulle välja samma program om de fick chansen att göra om sina val. Det är slående hur eleverna svarar exakt lika, sånär som på decimalavrundningen:

HADE DU VALT SAMMA PROGRAM OM DU FICK VÄLJA IGEN?

En intressant skillnad är att bland sistaårseleverna år 2011 svarade eleverna på yrkesförberedande program i något större utsträckning (34 %) än de på studieförberedande (27 %) att de hade valt ett annat program om de hade fått välja igen. Bland GY2011-eleverna finns inga signifikanta skillnader beroende på programkategori. I årets undersökning ställde vi också en följdfråga vilket program man hade

valt istället om man hade fått välja ett nytt program, bland annat för att se om elever från högskoleförberedande program i så fall ville byta till yrkesprogram eller vice versa. Inga sådana mönster syns dock. De som uppger att de hade velat byta program hade i så fall bytt program inom den programkategori där föregående program fanns.

REFERENSER

Björklund, Anders et al. (2010). *Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen?* Rapport 2010:13. Uppsala: IFAU.

Hall, Caroline. (2009). *Förlängningen av yrkeslinjerna på gymnasiet: effekter på utbildningsavbopp, utbildningsnivå och inkomster.* Rapport 2009:7. Uppsala: IFAU.

Lindahl, Lena. (2011). "Den gymnasiala yrkesutbildningen och inträdet på arbetsmarknaden" i *Långtidsutredningen 2011 (LU2011)*, Bilaga 2. Stockholm: Fritzes.

Lärarnas Riksförbund. (2012). *Att bedöma bildning utan fortbildning.* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund. (2013). *Gymnasielärarna om GY2011-reformen.* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation*. (2009). *Finns det mer än kunskap i skolan?* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation*. (2010). *Hur långt räcker regeringens skolpolitik?* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation*. (2011). *På spaning efter framtidens skola.* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkärer. (2012). *Rätten till kunskap en fråga om tid.* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkärer. (2013). *Framtid och drömmar. Vad händer fem år efter gymnasieskolan?* Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Skolverket. (2013). *Elever per programtyp och program.* Stockholm: Skolverket.

* Sveriges Elevråds Centralorganisation heter numera Sveriges Elevkärer

BILAGA 1: ENKÄT

KONTROLLFRÅGOR

- a) Går du på gymnasiet för närvarande?
Ja
Nej (avsluta)
- b) Vilket år på gymnasiet går du?
År 1 (avsluta)
År 2 (avsluta)
År 3
År 4 (avsluta)
Vill ej uppge (avsluta)
- c) Går du ett högskoleförberedande program eller yrkesprogram?
Högskoleförberedande program
Yrkesprogram
Introduktionsprogram (avsluta)
Vill ej uppge

ENKÄT

- 1. Om högskoleförberedande program: Övervägde du att välja yrkesprogram?
Ja
Nej
Vet ej
- 2. Om ja: Varför valde du högskoleförberedande program?
Yrkesprogram ger inte allmän högskolebehörighet per automatik
Annat skäl (antecknas)
- 3. Om yrkesprogram: Har du gjort sådana kursval så att du får allmän högskolebehörighet?
Ja
Nej
Vet ej
- 4. Om nej: Varför inte?
Skolan erbjöd inte sådana kurser
Skolan erbjöd sådana kurser men det blev besvärligt att få ihop schemat
Inte intressant för mig
Annat: _____

5. I vilken utsträckning anser du att ditt gymnasieprogram förberett dig inför kommande studier och yrkesliv?
 I mycket stor utsträckning
 I ganska stor utsträckning
 I ganska liten utsträckning
 I mycket liten utsträckning
 Vet ej
6. Utifrån de målsättningar du hade med din gymnasieutbildning i sin helhet, anser du att programmet har möjliggjort för dig att nå dessa?
 Ja, i stor utsträckning
 Ja, i tillräcklig utsträckning
 Nej, inte i tillräcklig utsträckning
 Nej, inte alls
 Vet ej/hade inga målsättningar
7. Om du fick möjlighet att välja gymnasieprogram igen, skulle du då välja att gå samma gymnasieprogram igen eller skulle du välja ett annat program?
 Samma program
 Annat program
8. Om annat: Hade du valt ett yrkesprogram eller ett högskoleförberedande program?
 Högskoleförberedande program
 Yrkesprogram
9. I vilken utsträckning anser du att du via programinriktning, programfördjupning och individuellt val har kunnat påverka vilka kurser som ska ingå i ditt program?
 I för stor utsträckning
 I tillräcklig utsträckning
 I för liten utsträckning
 Vet ej
10. Vilka gymnasieprogram anser du ska leda till högskolebehörighet?
 Endast högskoleförberedande program
 Samtliga högskoleförberedande program, men också yrkesprogram där eleven gör sådana tilläggsval för sådan behörighet
 Både högskoleförberedande program och yrkesprogram
 Ingen uppfattning
11. Om svarsalternativ 3: Om även yrkesprogrammen ska få obligatorisk allmän högskolebehörighet, anser du att det bör innebära utökad studietid för yrkes eleverna eller anser du att man i så fall måste minska de praktiska kurserna i utbildningen?
 Utökad studietid

Minska ner tiden för de praktiska kurserna
 Ingen uppfattning

I och med gymnasiereformen 2011 infördes en ny betygsskala som går från A-F istället för den tidigare som gick från G-MVG. Dessutom gjordes kursplanerna om. I gymnasieskolan idag finns det en ämnesplan för varje ämne och varje ämnesplan innehåller i sin tur ämnets olika kurser. Det finns till exempel en ämnesplan för historia och sedan finns det ett antal olika kurser i historia, till exempel historia 1a1, 1a2, 1b osv. För varje sådan kurs finns också ett angivet centralt innehåll, dvs. en kortare lista som visar vad kursen bland annat ska innehålla. Jag kommer nu att ställa några frågor om detta

12. Anser du att det är bra att det finns centralt innehåll för varje kurs?
 Ja
 Nej
 Vet ej/ingen uppfattning
13. I vilken utsträckning har undervisningens innehåll anknutits till det centrala innehållet i kursplanerna?
 I mycket stor utsträckning
 I ganska stor utsträckning
 I ganska liten utsträckning
 Inte alls
14. Anser du att det är bra att den nya betygsskalan (A-F) innehåller fler steg än den tidigare?
 Ja
 Nej
 Vet ej/ingen uppfattning
15. Undervisningen i gymnasieskolan styrs av ämnesplaner och kursplaner med mål för varje ämne samt kunskapskrav för de olika betygsstegen. Känner du till att det finns mål för varje ämne?
 Ja
 Nej
16. Känner du till att det finns kunskapskrav för de olika betygsstegen i varje kurs?
 Ja
 Nej
17. Om ja i 15: Hur tydligt tycker du att kursplanernas mål beskriver vad som krävs för att du ska kunna få ett visst betyg? Bedöm på en femgradig skala där 1 betyder "Inte alls tydligt" och 5 "Mycket tydligt".
 Mycket tydligt (5)
 Inte alls tydligt (1)

18. Om ja i 16: Hur tydligt tycker du att kunskapskraven beskriver vad som krävs för att du ska kunna få ett visst betyg? Bedöm på en femgradig skala där 1 betyder "Inte alls tydligt" och 5 "Mycket tydligt".
Mycket tydligt (5)
Inte alls tydligt (1)
19. Anser du att du under det senaste året fått något betyg som var felaktigt satt?
Ja, för lågt
Ja, för högt
Nej
Vet ej
20. Är du positivt eller negativt inställd till att man som elev ska ha möjlighet att ompröva betyg?
Positiv
Negativ
Vet ej/ingen åsikt

AVSLUTANDE FRÅGOR

21. Vilket meritvärde hade du i ditt slutbetyg från grundskolan?
0-160 poäng
161-200 poäng
201-240 poäng
241-320 poäng
22. Markera kön
Flicka
Pojke

BILAGA 2: METODBESKRIVNING

MÅLGRUPPER

Målgruppen i undersökningen är personer som uppfyller följande kriterier:

- De ska gå tredje året på gymnasiet.
- De ska gå på ett högskoleförberedande program eller på ett yrkesprogram.

DATAINSAMLINGSMETOD OCH DATAINSAMLINGSPERIOD

All data samlades in genom telefonintervjuer under perioden 20 maj – 7 juni 2014.

Antal svar, svarsfrekvens och bortfallsredovisning

ANTAL SVAR, SVARSFREKVENNS OCH BORTFALLSREDOVISNING

	ANTAL	%
Bruttourval	2 000	100%
Fel nummer	42	2%
Vägrare	198	10%
Bortresta	8	0%
Sjuka/hör dåligt mm	0	0%
Talar inte svenska	0	0%
Avlidna	0	0%
Övriga ej svar	332	17%
Påbörjade intervjuer (innan kontrollfrågor)	1 420	71%
Påbörjade intervjuer (innan kontrollfrågor)	1 420	-
...varav intervjuer med personer som läser på ett högskoleförberedande program eller på ett yrkesprogram i årskurs 3	1 002	-

Totalt genomfördes 1 000 intervjuer med personer inom målgruppen (1 420 intervjuer påbörjades, men 420 av dessa var med personer som inte passade in på målgruppsbeskrivningen).

Svarsfrekvensen var 71 %.

ANTAL SVAR INOM OLIKA UNDERGRUPPER

		ANTAL SVAR
Kön	Tjej	501
	Kille	501
Program	Studieförberedande	665
	Yrkesförberedande	337
Totalt	Totalt	1 002

URVAL

- Exquiro inhandlade ett register innehållande kontaktuppgifter till personer födda 1995.
- Registret var riksrepresentativt och drogs helt slumpmässigt.
- Totalt inkluderades 2 000 personer i urvalsregistret.

SÄKERSTÄLLANDE ATT ENDAST MÅLGRUPPSAKTUELLA PERSONER INTERVJUADES

För att säkerställa att vi i undersökningen intervjuade personer inom målgruppen ställdes följande kontrollfrågor i inledningen av varje intervju:

- Går du på gymnasiet för närvarande?
- Vilket år på gymnasiet går du?
- Går du ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram?

De personer som svarade att de för närvarande går tredje året på ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram räknades till målgruppen och intervjuades. Intervjun avslutades för övriga personer.

Utav 1 420 påbörjade intervjuer avslutades 420 st. efter kontrollfrågorna och 1 002 intervjuer genomfördes.

VIKTIGT ATT VETA RÖRANDE RESULTATREDOVISNINGEN

- Samtliga resultat är viktade (se nedanstående avsnitt)
- I diagram redovisas basen för uträkningarna, dvs. vilka respondenters svar som ligger till gr-

und för resultaten.

- Resultaten redovisas, om inte annat anges, i procentuella andelar (avrundade till närmaste heltal).

VIKTADE RESULTAT

Urvalet av personer är riksrepresentativt och vi har försökt att genomföra intervjuerna jämnt inom olika undergrupper.

För att totalresultaten exakt skall motsvara målgruppen som helhet har resultaten viktats utifrån en statistisk viktningmodell som baseras på antalsuppgifter från Skolverket gällande fördelning av gymnasieelever inom olika typer av program samt könsfördelning inom dessa grupper.

**Vad har gymnasiereformen
inneburit för elevena?**

1 000 sistaårsgymnasieelever utvärderar GY2011reformen